

Dombi Józsefné

Kodály látogatásai és műveinek bemutatása Szegeden a XX. sz. első felében

Kodály Zoltán szegedi látogatásait több tényező motiválta. Családi és baráti kapcsolatok valamint az itt előadott művei iránti érdeklődés.

Az előadás Péter László: Kodály Szegeden című könyve alapján ismerteti Kodály szegedi rokoni és baráti körét, valamint a műveinek bemutatásában közreműködő művészeket.

Kodály rokoni és baráti kapcsolatai

Kodálynak mindössze egy közeli rokona élt Szegeden, Rózsa Andor, aki Kodály nővérének, Emiliának a fia volt.

Baráti kapcsolatai széleskörűek voltak. Balázs Bélával 1902 őszén ismerkedett meg. Mindketten az egyetemi kollégiumban laktak Pesten. Barátságukat a néprajz iránti érdeklődés is összekötötte.

Kodály első szegedi látogatása

Balázs (Bauer) Béla meghívására történt 1905. április 27-én. Egy hetet töltött Szegeden. „A Bauer család gondoskodott, hogy kipihenje Kodály a szakvizsga fáradalmait. Friss erőt gyűjtött a további munkához. Sétált a Tisza partján, bejárta Szőreg, Tápé, Deszk vidékeit, Bérésektől, halászsóktól jegyzett le dallamokat, amelyeket otthon zongorán lejátszott és megharmonizált.”

Látogatást tettek Löw Imánueléknél, bemutatták Kodályt Király König Péternek, a zeneiskola igazgatójának és Juhász Gyulának, aki felismerte Kodály nagyságát. Petri Pick Lajos szegedi szobrászművész készítette el az első Kodály mellszobrot 1908-ban. Balázs Béla és Juhász Gyula Kodály szűkebb baráti köréhez tartozott. Kodály három Balázs Béla verset zenésített meg: 1915 és 1918 között (Éjjel, Kicsi virágom, Erdő.)

Balázs 1917-ben bevonta Kodályt a Szellemi Tanulmányok Szabad Iskolájának előadói közé. Kodály májusban négy előadást tartott a magyar népdalról. (Péter László 1982, 21. p)

Balázs Béla 1945 után elküldte Kodálynak a Cinka Panna balladája kéziratát, aki úgy érezte, hogy nem térhet ki hányatott sorsú barátjának kérése elől és

megzenésítette a művet. A bemutató az Operaházban 1948. március 15-én azonban kudarccal végződött. A bíráló elsősorban a szövegekönyvnek szólt.

„Kodály kórusművei közül a *Pünkösddőlő* (1929) forrása vezethető vissza Szeged vidéki gyermekdalokra. Kovács János: Szeged és népe. Szeged ethnográfiája alcímű könyve 1901-ben jelent meg. Ennek egyik fejezetében elmondja, hogy ezt a népszokást már Dugonics András említette az Etelka c. regényében 1788-ban. Kálmány Lajos is leírta 1881-ben. Kovács János erre is hivatkozott de az általa közölt leírás e szokások még a századfordulón élő változatát vette figyelembe. Kovács könyvében kottapéldát is közöl, és valószínű ebből indulhatott ki Kodály.” (Péter László 1982. 37-38 p.) A *Pünkösddőlő* szegedi bemutatója 1933. február 5-én volt, amely Cholnoki Margit nevéhez fűződött.

Az első Kodály művek felhangzása Szegeden

1907. március 10-én a Tisza Szállóban hangzott el először Kodály mű Szegeden, Három virág címmel a Magyar Népdalok (1906) gyűjteményéből a női kar előadásában König Péter vezényletével.

1918. december 29-én a Korzó moziban tartott hangversenyen Baranyi János játszotta op- 3 Zongoramuzsika sorozatból a 9. számú darabot Allegro commodo, burlescó-t. Ez a sorozat később Kilenc zongoradarab néven került kiadásra.

1921. november 26.-án Bartók Béla Kodály zongoradarabokat mutatott be a Tisza Szállóban.

1927. január 11-én a Szegedi Dalárda hangversenyén Király König Péter vezényletével hangzott el a Bordal.

1929. március elsején Baranyi Lili játszotta a Székely keserves, Sírfelirat c. zongoradarabokat. 1929. április 6-án Bartók előadásában is hallhatta a közönség az előbbi darabokat. Október 31-én Kentner Lajos adta elő a Marosszéki táncok zongoradarabot.

A zenekari művek közül október 6-án Dohnányi Ernő dirigálásával hangzott el az Intermezzo a budapesti filharmónikusok előadásában.

1930-ban Tarasovics László (viola) és Gál Klára (zongora) adta elő az Adagiot.

1930. március 8-án Kerpely Jenő és Weigerth Aladár játszotta a gordonka zongora szonátát.

Kodály 1933. augusztusában újra ellátogatott Szegedre. Ez ösztönözte Szeghy Endre tanszékvezető főiskolai tanárt, hogy megalakítsa a főiskolai kamarakórust.

Szeghy Endre több Kodály kórusművet elsőként mutatott be Szegeden.

1935. április 11-én hangzott el a Szeghy vezényletével a Jézus és kufárok, Mátrai képek, Öregek, a karmester által kibővített 120 tagú vegyes kar előadásában.

1935. május 12-én az Éneklő Ifjúság első Szegeden rendezett hangversenyén 12 iskola kórusa több Kodály művet is énekelt pld. Lengyel László Nyulacska, Horáti Carmen. 1935 augusztus 1-én hangzott el a Dóm téren Serly Tibor vezényletével a Galántai táncok, amelyet később Fricsay is többször előadott.

1936-ban a Városi Énekkari Egyesület a Husztot mutatta be Fricsay Ferenc dirigálásával.

1938-ban Kodály ismét ellátogatott Szegedre, ezúttal önálló estet rendeztek a mesternek.

1938-ban hangzott el a Fölszállott a páva Kertész Lajos és az Egyetemi énekkar előadásában.

1943-ban Szegeden először hangzott el a Budavári Te Deum a Filharmóniai Egyesület és a Budapesti kórus vendégszereplésével.

1944-ben a főiskolai kórus Szegeden először adta elő Kodály Petőfi versére komponált Székelyekhez c. kórusművét.

1947-ben a Dóm téren rendezett Éneklő Ifjúság hangversenyen megszólalt a Köszöntő. Jairus lánya, Jézus és a gyermek, Ave Mária, István királyhoz, Vízkereszt, Éva szívem, A juhász, Zöld erdőben, Ciróka, Esti dal Cohors generosa, Villő, Lengyel László, Játék, Huszt, Pünkösdőlő, A magyarokhoz.

1953-ban az Éneklő Ifjúság hangversenyére érkezett Kodály. Ellátogatott a Zeneművészeti Szakiskolába is.

1954-ban Kodály újra Szegeden járt. A Nemzeti Színházban meghallgatta Ferencsik János vezényletével a Psalmus Hungaricust. Ekkor mutatták be a Szeghy Endre felkérésére írt Intermezzo vegyeskari változatát is.

1954-ben Szeghy Endre megalapította a Kodály kórust, akik március 21-én 19 nagy Kodály művel mutatkoztak be. Többek között ezen a koncerten hangzott el a Nagyszalontai köszöntő, Esti dal, Norvég lányok, Akik mindig elkésnek, Jézus és a kufárok, Jelige, Este, Molnár Anna, Székely keserves, Túrót eszik a cigány,

Fricsay Ferenc szegedi karmester nevéhez fűződik Kodály Szimfóniájának luzerni és londoni bemutatója 1961. augusztus 16-án illetőleg december 7-én.

Kodály színpadi műveinek szegedi bemutatása

Háry János: 1930, 1938, 1946, 1953, 1962, 1966, 1969, 1970, 1995.

Székelyfonó: 1955, 1976.

Cinka Panna balladája: 1974.

Kodály zenekari műveinek első megszólaltatása Szegeden

Nyári este: 1933.

Galántai táncok: 1935.

Kállay kettős: 1954.

Kodály, vegyeskarra, zenekarra és teno szólóra írt (Kecskeméti Vég Mihály 16. századi költő szövegére) művének szegedi bemutatója és a XXI. századi első elhangzása

Psalmus Hungaricus op. 13. 1938, 1954.

2003. december 9-én hangzott el.

Kodály monumentális kórusműve a vegyeskarra, szólólistákra zenekar és orgona kísérettel írt művének első szegedi megszólaltatása

Budavári Te Deum: 1939, 1943.

Kodály első szerzői estje Szegeden

Kodály első szegedi szerzői estjére 1938. augusztus 2-án került sor, a Szegedi Szabadtéri Játékokon. A műveket maga a szerző vezényelte. A műsort a Psalmus Hungaricus nyitotta Laurisin Lajos tenor szólójával. Ezt követte a Jézus és a kufárok, a hangversenyt a Budavári Te Deum zárta. A szólólisták Gina Cigna, Budanovics Mária, Laurisin Lajos, és Székely Mihály voltak, közreműködött a budapesti Filharmónikus Zenekar és az Operaház vegyes kara.

Kodály 1905 és 1954 között több alkalommal járt Szegeden. A rokon látogatások mellett baráti szálak fűzték az itt lakó irodalmárokhöz, Balázs Bélához, Juhász Gyulához. Az Ő művészetük további alkotásokra inspirálták Kodályt. Az itt élő muzikusok Szeghy Endre, Kertész Lajos, Király König Péter, Fricsay Ferenc nagyban hozzájárultak, hogy Kodály művei megszólaljanak Szegeden. Ezen muzikusok hatottak tanítványaikra is, akik akkor még mint kórusban éneklő diákok tapasztalták meg Kodály nagyságát. Mihálka György, Erdős János töretlenül vitték tovább a stafétát. A Szegedre kerülő karnagyok: Kardos Pál, Rozgonyi Éva, Gyüdi Sándor, Delleyné Halama Piroska, Ordasi Péter, Kovács Gábor, Dohány Gabriella, Cser Miklós, Cser Ádám, Száz Krisztina, Siposné Csendes Éva, Csányi Zsuzsanna, Diamant Ágnes, Dr. Baricz Zsoltné mindent megtesznek, hogy Kodály műveit kórusaik énekeljék. Szeged városa alkalmat teremtett arra, hogy a XXI század fiatal generációja is élőben hallhassa Somorjai Péter karmester dirigálásával a Psalmus Hungaricust.

Irodalom

Péter László: Kodály Szegeden. Szeged, 1982. In: A Somogyi-könyvtár kiadványai 25.